

HADTÖRTÉNELMI APRÓSÁGOK.

Egykorú hírlapi tudósítások a francia háborúk idejéből.

I.

Z 1801-İK ESZTENDŐBEN, Január 5-én Laxenburgban a' Nemes Pest Vármegyebéli fel-kelt Katonaság' Zászlója szentelődött fel nagy pompával, melly czeremóniánál, mivel a' Nádorispányné Ő Császári Hertzegsége jelen nem lehetett, személyét viselő Dámává nevezte Mélt. Károlyi Grófnő Ő Nagyságát; a' ki úgy is, a' múlt Octóbertől fogva Palotás Dámája már Ő Császári Hertzegségének.

A' czeremóniát gazdag ebéd váltotta fel; melynél hatvan egynehány Őri személyeket vendégelt meg Nádorispány Ő Kir. Fő-Hertzegsége: — Hat nappal az előtt (Dec. 29-dikén) Laxenburgban volt Károly Ő Kir. Fő-Hertzegsége is, az ott fekvő Insurgens Katonaság' meg tekintésére; 's a' kiket ott látott, erántok nagy megelégedését jelentette.

A' múlt hónapban meg halálozott Generális Dévay helyébe, a' Dunán innen való Kerületbéli Insurgensek Vezérévé, méltóztatott Ő Felsége Generális Majtányit nevezni, a' ki Obristere volt ez előtt a' Devins nevét viselő Magyar Gyalog Regimentnek.

Manesdorf (közel Sopron Vármegye' széleihez) Jan. 5-dikén. Ide, és Hof, Au, 's Somerein Mezővárosokba, mellyek a' Laytha jobb partján fekszenek ugyan; de azért nem Magyar Országhoz, hanem Austriához tartoznak, igen sok Insurgens Katonaság érkezett Béts felől, minekutánna a' sok ágyúk, és golyóbist, kartáts-töltést, 's puskaport hordó szekerek, vagy is, az úgy nevezett Artillerie-park, melly a' felkelt Nemes Sereghez tartozik, innen Sopronba vitetődött volna. Itten a' mi szomszédságunkban fekvő Königshof, Loretto, és Windpassing helységeiben van az Insurgensek Ispotálya, úgymint Königshofon a' Czistercziták Klastromában; Lorettóban az el oázott Szerviták, Wind-

passingban pedig az el-öfzlott Minoriták Klastromában. A' két utolsó helység Sopron Vármegyében fekszik. A' Pottendorfi Kastélyban is, melly Austria fzlén fekszik, beteg Insurgens Katonaság fekszik. Ezen szép Seregnek fzléna, 's zabmagazinomai Neustadt Várossában, Minkendorfban (Laxenburg mellett) és Schwandorfon vagyon. Azt halljuk, hogy a' Szathmár Vármegyei Gyalogság már Sopronhoz fel-érkezett, és a' Lovassága is annak környékein fekszik.

A' múlt postán említett Laxenburgi zászló szentelés a' Pest Vgyei Regementet illette ugyan, mivel azon Regementhez a' Báts, Hont, és Nógrád Vgyei Lovasság is tartozik: de az akkor fel szentelt zászló különösen tsak a' Ns Hont és Nógrád Vgyei Lovasságé. — A' melly pántlikát ez alkalmatossággal a' zászlóra Nádor Ispányné ő Tsászári Hgsége ajándékozni méltóztatott: igen szép, és drága. — A' czere-mónia Laxenburgou kívül ment véghez, egy sátor alatt; mellynél Divéki és Bakonyi Fő Strása Mester Urak tettek tífzeteletet, a' magok fel kelt Nemes Batalionjaikkal egygyütt.

Laxenburg Jan. 17-dikén. Ma reggel kilenced fél óraker érkezett ide Bétsből a' Fels. Császár, Antal Fő-Hertzeg Testvér Öttsével; fél óra múlva pedig Fő-Hertzeg Károly Feldmarsal, Fő-Hertzeg János Testvérevel, a' Schönbruni Fő-Kvártélyából. Ide érkeztek Fő-Hertzeg Ferdinánd Generális, és Hertzeg Würtenberg is, kik mindnyájan a' Cs. Kir. nyári palotában szállottak meg, a' parochialis templommal által ellenben, a' hol a' Nádorispányunk és az Insurrectzióhoz tartozó Generál Stabnak fő Kvártélya vagyon. Tized fél óraker ki indult Ó Felsége, és Ó Királyi Hertzgségek 's a' t. mindnyájan ló háton, az ottan lévő nagy Kertnek napnyugot felé eső végéhez; a' hol mintegy tiz ezer Lovas és Gyalog Insurgens Katonaság, egy meg támadó Se-regre, és magát védelmező kissebb szakafzra fel-öfztődva, el-állotta vala már akkor az azon el-folyó Badnerbach nevű pataknak két part-jait. A' meg támadó rész Magyar Orfzág felől jött muzsika szó kö-zött, 's három hidakon tsak hamar által rontván a' Badnerbachon, erősen hajtotta maga előtt az ellenséget, egész azon kis Patakig, melly Gundramsdorf helység felől jönn Laxenburgnak. Annak bal partjain újra megállott az ellenkező rész, míg a' meg-támadó sereg módját ejtvén, nagy kiabálás közt erővel által ment a, hidakon, három he-lyen. 's az ellenkező részt egészfzen az új Tsatornán túl kergette. Vége lévén itten a' hadi gyakorlásnak, melly közel 3 óráig tartott. mind Ó Felsége, mind Károly Fő-Hertzeg Testvére is, nagyon meg voltak elégedve mind a' Gyalogságnak, mind pedig a' Lovasságnak gyakorlásával. és serénységével.

Nem tsak emlékeztünk már mi, a' tavaly Veronánál vitézül el esett Májor Újházi Pál Úrról, még a' múlt Dec. 5-dikén költ Újság árkusunkban: hanem oly dolgokat is irtunk ott meg, ezen történetről, mellyek az itt mingyárt következő Levélben fel nem találatnak; p. o. hogy ezen derék Vitéz a' Sz. Lukáts templomába temettetett; hogy a' halotti pompán Gen. Gróf Bellegarde is jelen vólt az egész Stabjával 's a' t. Mindazáltal, hogy a' néhai Májor Úrnak rokonai, az alább következő Levélnek hozzánk való küldésében fel tett tzejokat el ériék: ugyan a' Tit. Izomorú feleknek kívánságokra, imé közöljük ezt a' Levelet a' maga valóságában.

Háládatos Közfönet,
a' mely

A' Ts. Kir. Báro Alvinczy, Nemes Magyar Gyalog Regementje, minden rendbéli, Nagy Érdemű Vitéz Tifzjtjeihez, és Köz-Katonáihoz intéztetett.

Ezen folyó 1800-dik Efstendőben, Szent András Havának 10-dik napján' Olafz Orfzágnak Verona nevű Városában, a' Ts. Királyi Armádiának akkori Fő Hadi Szállásán, egy olly Nemes Tselekedetet vittek véghez, a- Ts. K. Báro Allvinczy, Nemes Magyar Gyalog Regementyének, nemes szívű Vitéz Tifzjtjei, és Köz-Katonái, a' melly megérdemli, hogy a' mostani fzőrnyű Hadakozásnak Kronikájában, mélységes Tifztlelettel említettessék, és az érzékeny Világ eleiben, követésre méltó Például terjesztessék — hogy a' mostani Hadakozásnak fzomorú folyamatnya alatt is, olly nagy Katonai Virtusok tündöklenek ki — a' mellyek nemes Sziven, és Felsőges Principiumokon fundálatnak.

Közelébb múlt Mind-Sz. Havának utólsóbb Napjaiban, viselt Dolgairól nevezetes, Báro Allvinczy Vitéz Magyar Gyalog Regementje Veronába bé-rukkolván, a' Tifzt. Uraknak, és köz Vitézeknek ezekben jutott, hogy egy igen kedves Vitéz Társoknak, úgymint Ts. K. Generál Quártély-Mester Stábnál vólt Major, néhai Budaméri Ujházy Pálnak hólt Teste — a' ki ezen folyó Hadakozásnak ideje alatt, egész kilencz efstendőkig ezen Regementben (a' mellyet ő maga Hazájának fzkótt nevezni) fzolgálván, ennek minden Történeteit, Vitéz Társaival egygyütt, álhatatosan ki állván, 's az után mint Major, a' Ts. K. Generál Quártély-Mester Stábhhoz emeltettvén, Sz. György Havának 5-ik napján 1799-dik Efstendőben a' Veronai útközetben, az ő Vezérlése alatt lévő Vitézek előtt, a Tsata Piatzon Vitézi módon el esett — egy Ember Szerető Valsechi nevezetű Olasz Úrnak példa

nélkül való Barátságából a' Tsata-mezőről fel-ásattatván a' Verona Városában lévő Templomok között egyben el temettetett. — Önként való hajlandóságokból meg-határozták, hogy az ő Vitéz Társoknak Emlékezetét tisztelettel és ditsóséggel meg-tifzteljék. Ő Excellentziájának, a' Commendérozó Generálisnak meg-egygyezését, az eránt ki kérték, hogy utolsó Halotti Tifztességet tehetnének, mellyet meg is nyertek, a' minden Jelességgel való Halotti Tifztesség, Novembernek 10-dik napján tartatott. Egy Batallion ki rukkolt, a' Nemes Regimentből. A' Tifztek mindnyájan gyálfzban jelentek meg, és a' Batalion, az ő néhai Vitéz-Társoknak emlékezetire, 's tífzteleire három Sálvét adott.

Tudtára esvén ez a' Dolog, a' meg-hólt Májor Attyafainak, belső-képpen meg-indultak, a' Báró Allvinczy, Nagy Érdemű Magyar Gyalog Regimentje, nemes hajlandóságának ditsóséges példáján, mellyért is a' meg-boldogúlnak, mélységes Gyálfzban borúlt Attyafiai, az említett Ts. Kir. Magyar Gyalog Regiment Felsőbb és Allsőbb Tifztjeinek, 's köz Vitézeinek, az egész Világ előtt, alázatos közföneteket jelentik, és szent köteleességeknek esmérik, azon tífzta férfúi Virtusból származott különös, és minden Emberek szívekben való bé-íratatásra méltó Tselekedetet, például a' késő Maradék előtt esméretessé tenni. Költ Budaméren Karátson Havának 22-dik napján 1800.

Az Ellenség előtt el esett Néhai Ts. K. Major Budaméri Újházy Pál Édes Anyja, és Test-Vérei.¹

A m. kir. I-só honvéd-gyalogezred zászlószentelési emléke. A magyar királyi honvédség első szervezése is immár a történelemé. Ennek a katonai intézményünknek, a melyre ma az egész nemzet oly méltán büszke, 1868-ban történt felállítása óta negyvenhárom év telt el. Egy jó emberöltő, még nincsen egy fél-százada és a kik a honvédség történetével foglalkoznak, máris tapasztalni kénytelenek, hogy már ebből a multból is sok olyan emlékünk hiányzik, a melyet nem tudunk többé visszaszerezni az idők mindent magukkal ragadó áradatából.

Csak felemlítjük például, hogy honvédségünk első felszerelése, egyenruházata és fegyverzete tárgyainak képeit ugyan bírjuk, de egy ily teljes fölszerelés egyetlen múzeumunkban sincsen meg és tekintettel különösen a ruházat anyagának gyors romlandóságára, ma már

¹ *Magyar Hirmondó*, 1801. 2. 3. és 6. számaiban.

bizonyára nem is szerezhető be. Egy szervezendő hadtörténelmi múzeumnak az ilyen emlékek egybegyűjtése is feladata volna.

Abból az alkalomból, hogy legutóbb a budapesti I-ső honvéd- gyalogezred zászlószentelésének 40-ik évfordulóját emlékplakett vere- tésével ünnepelte, mi is közlünk egy erre az eseményre vonatkozó emléket.

A zászlószentelés ünnepélye alkalmával 1869-ben ugyanis az I-ső pesti honvédzászlóalj akkori parancsnoka, *Horváth János* ezredes beszédet tartott a legénységhez, melyet Légrády nyomdájában kinyo- matva, sok ezer példányban szétosztottak. E nyomtatvány egy példá- nyának szövegét ime itt közöljük:

«Honvédek! Ime átadom nektek az első magyar hadzászlót, melyet Felséges Királynénk saját kezeivel díszített fel. Büszkék lehe- tünk magyarok, büszkék honvédek, hogy e szerencse éppen bennün- ket ért.

E perctől sorsunk e zászlóhoz van csatolva, vezérsillagként fog az előttünk tündökleni a csaták magasztos óráiban; körülé gyüleke- zünk majd a harc döntő perceiben, sohasem feledve, hogy zászlónk keresztannyra, hazánk dicső királynéja.

Hűn fogjuk követni e szent jelvényt és fenséges főparancsno- kunkat, kinek vezénylete alatt győzünk vagy királyunkért és hazánkért halni fogunk. Éljen a király! Éljen dicső királynénk! Éljen a haza!»

Látjuk ebből, hogy oly nagy jelentőségű volt ezen első honvéd- zászlóaljunk fölállítása, hogy annak zászlóanyai tisztét maga dicső emlékezetű *Erzsébet királynénk* vállalta el és szalagokkal sajátkezűleg díszítette fel.

Ez a zászló bizonyára nemcsak a m. kir. honvédség, hanem az egész magyar nemzet drága ereklyéje.

Az I-ső honvéd-gyalogezrednek ezen zászló és Felséges anyja iránti enyészhetetlen kegyeletéről tanuskodik az említett plakett művészi kivitele és fölirata is.

A 6·07 cm. hosszú és 5·02 cm. széles bronzlap *Berán Lajos* szobrászművész époly poétikus fölfogású, mint művészi értékű munkája.

A lap mezejének jobboldalán emelkedő lépcsőzetes trónszéken ül a viruló szépségű ifjú Erzsébet királyné, keces mozdulattal fogadva a zászlóalj hódolatát.

Előtte egy tisztelgő tiszt s a zászlótartó állanak. Ez utóbbi a zászlót földig hajtja a királyné előtt, hogy az a szalagot reáerősít- hesse. A háttérben a zászlóalj tisztelgő legénysége «vigyázz» állásban

s a messze távolban a budai királyi palota körvonalai láthatók. A lap alján a következő aláírás van bevésve:

ZÁSZLÓJÁHOZ TÖRHETLENÜL HŰEN
 FELSÉGES ANYJÁHOZ HERVADHATLAN KEGYELETTTEL.
 1869—1909.
 1. HONVÉD-GYALOGEZRED.

Ebből a plakettből kicsinyített példányokat készítettek, a melyeket az ezred tisztjei arany gyűrűbe foglaltatva, örök emlékül viselnek.
 Sz.

